

Dojrzałość szkolna – gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego.

Rozpoczęcie przez dziecko obowiązku szkolnego, to bardzo ważny i nowy etap w jego życiu. Przechodząc z wieku przedszkolnego w wiek wczesnoszkolny ulegnie zmianie podstawowa forma działalności dziecka, bowiem w przedszkolu dzieci uczą się poprzez zabawę, natomiast w szkole jest to już nauka. Dokonania i sukcesy w nauce będą podstawowym kryterium oceny dziecka. Aby dziecko mogło sprostać wymaganiom szkolnym musi osiągnąć dojrzałość szkolną.

Zatem co to jest dojrzałość szkolna?

Według Kwiatkowskiej dojrzałość szkolna to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole, która polega na gotowości dziecka do podjęcia nowych zadań, jak i na zdolności przystosowania się do nieznanego środowiska oraz ogólnie zmienionej sytuacji życiowej.

M. Pilkiewicz o dojrzałości szkolnej pisze, że „wstąpienie dziecka do szkoły, to ważna zmiana w jego roli społecznej”. Natomiast S. Szuman definiuje dojrzałość szkolną jako „osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, które czyni je wrażliwymi i podatnymi na systematyczne nauczanie i wychowanie w klasie pierwszej.”

Dojrzałość umysłowa

Według M. Dmochowskiej i M. Dunin-Wąsowicz „dziecko umysłowo dojrzałe do szkoły chce się uczyć, interesuje się czytaniem i pisaniem oraz dobrze orientuje się w otoczeniu i środowisku, w którym żyje”(M. Dmochowska, M. Dunin - Wąsowicz, 1978, s.73.)

Dziecko dojrzałe umysłowo:

- wypowiada się swobodnie, płynnymi zdaniami,
- potrafi opisać obrazek, opowiedzieć usłyszaną bajkę, lub historię, która mu się przytrafiła. Wie, co jest ważne, a co można pominąć,
- dziecko zna już liczby - potrafi liczyć do dziesięciu, a czasem nawet do dwudziestu.
- zna litery drukowane, kojarzą z nimi właściwy dźwięk, czy głoskę,
- dobrze orientuje się w przestrzeni - zna określenia: u góry, na dole, na prawo, na lewo, pod, nad, itp.
- Bardzo ważna jest zdolność do trwałego skupienia uwagi. Dziecko, które ma sporo wiadomości i sprawnie rozumuje, ale nie potrafi się skupić, może osiągnąć słabsze wyniki w nauce,
- operacje myślowe - ujmowanie związków przyczynowo-skutkowych,

- analiza wzrokowa i słuchowa - opanowanie mowy, słownik czynny i bierny, pamięć i uczenie się,
- koncentracja uwagi
- Koordynacja wzrokowo - ruchowa". (D.Piotrowska, (red)2000, s.94-111.)

Dojrzałość fizyczna

Za decydujące czynniki według M. Dmochowskiej i M.Dunin - Wąsowicz uznać należy funkcjonowanie organów zmysłowych, a więc przede wszystkim wzroku i słuchu, odporność organizmu na choroby i zmęczenie, ogólną sprawność ruchowa, a w szczególności sprawność rąk oraz stopień umiejętności współdziałania pracy oczu i rąk, czyli koordynację wzrokowo-ruchową" (M.Dmochowska, M.Dunin-Wąsowicz, 1978, s.71-72). (...) "dziecko powinno być na tyle rozwinięte i silne, aby poddać systematycznemu wysiłkowi, z jakim wiąże się wczesne wstawanie, chodzenie do szkoły, odrabianie lekcji, przebywanie w dużej grupie dzieci, Ważna jest ogólna sprawność ruchowa i opanowanie precyzyjnych ruchów rąk i palców, które umożliwi naukę pisanie i rysowania:

- Wzrost i ciężar ciała
- Sprawność motoryczna
- Funkcje zmysłów
- Stan zdrowia" (D.Piotrowska, (red)2000, s.30-37).

Dojrzałość społeczna

Poziom tej sfery, rozwoju dziecka sześciolatniego, jest jednym z ważnych składników dojrzałości szkolnej. "Szkoła stanowi dla dziecka nową grupę społeczną, w ramach, której ma ono współżyć i współdziałać przez wiele lat. Jest to dla niego możliwe pod warunkiem osiągnięcia stopnia dojrzałości społecznej niezbędnego do pełnienia wyznaczonej mu przez grupę roli społecznej".(B.Wilgocka - Okoń, 1972, s.106).Rozwój emocjonalny i społeczny powinien być na tyle zaawansowany, by umożliwił dziecku odnalezienie swego miejsca w grupie społecznej, jaką jest klasa.

Dziecko dojrzałe społecznie:

- prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłymi;
- potrafi współżyć w zespole, przestrzegać reguł życia w zbiorowości, przestrzegać zawartych umów;
- jest zdyscyplinowane, obowiązkowe, samodzielne;
- samodzielne samoobsługowo (ubieranie się, mycie, czesanie)

- rozumie proste sytuacje społeczne, wie co jest dobre, a co złe.

Dojrzałość emocjonalna

To "odporność na stres i niepowodzenia, zdolność skupienia uwagi na dłuższy czas, motywacja do pracy, umiejętność wyrażania emocji i ich kontroli.

- Kierowanie i kontrolowanie uczuciami.
- Różne formy przejawiania i uzewnętrzniania uczuć.
- Zmiany w nasilaniu uczuć." (D.Piotrkowska, (red)2000, s.15-28).

Dojrzałość wolicjonalna

U wszystkich dzieci w grupie przedszkolnej trzeba kształtować umiejętność skupienia się na wykonywanej pracy i starania się o dobre jej wykonanie i doprowadzenie do końca. Sprawą bardzo istotną w procesie uczenia się jest:

- posiadanie przez dziecko poczucia odpowiedzialności,
- obowiązkowości,
- wytrwałości w pracy,
- celowości działań,
- podejmowanie inicjatyw,
- doprowadzenie podjętych zadań do końca.

Powyżej omówione aspekty rozwoju dziecka pozostają ze sobą w bardzo ścisłych związkach i współzależnościach. Gotowość do podjęcia nauki w szkole wymaga ogólnej dojrzałości i trudno byłoby mówić, że któraś ze sfer rozwoju jest najważniejsza. O powodzeniu dziecka w szkole - obok zasobu wiadomości i dobrze wykształconej mowy - decyduje również zdrowie fizyczne, uspołecznienie i cechy osobowości.

Bibliografia:

- „Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży” pod red. M. Żebrowskiej
- „Podstawy pedagogiki przedszkolnej” pod red. M. Kwiatkowskiej
- B. Wilgocka-Okon „Dojrzałość szkolna a środowisko”
- S. Szuman „Studia nad rozwojem psychicznym dziecka”
- M. Dunim- Wąsowicz „Vademecum nauczyciela sześciolatków”
- M. Dmochowska, M. Dunin-Wąsowicz „Wychowanie w rodzinie i w przedszkolu”

Opracowanie: Agnieszka Stojek